

EĞİTİM KONUSUNDA VASIYETİMDİR – 4

Kuralsızlığa Övgü*

Şu anda elinizde tuttuğunuz Korkudan Korkmak adlı kitabımın ilk basımı 1988 yılında yapılmış. Bu kitabımda “Eğitim Konusunda Vasiyetimdir” başlıklı dizi yazım da yer alıyor. Kitaptaki bu dizi yazım üç yazıdan oluşuyor. “Eğitim Konusunda Vasiyetimdir” dizi yazılarım daha uzayacaktı. Ama zamanım olmadığı için dizinin üçüncü yazısından sonra arkasını yedi yıldır yazamadım. Önemli sandığım eğitim konusundaki vasiyetimin dördüncüsü olan “Kuralsızlığa Övgü” başlıklı bu bölümü de Korkudan Korkmak adlı kitabımın yedinci basımına ekliyorum. Bu bölümde, kuralların insanlara yararlarından çok zararları olduğunu anlatarak kuralsızlığa övgü düzeceğim. Beni tanıyanlar, benim gibi son kertede kurallı, kurallara bağlı ve kurallara uyulmasını isteyen bir insanın, nasıl olup da Nesin Vakfı çocuklarının kuralsız yetişmelerini istediğimi anlamaları hiç de kolay değildir.

Kuralsızlık, hele çocuk eğitiminden başlarsa, anarşiye hatta teröre yolaçmaz mı? Önerime ilk karşı koyuşun bu olacağını biliyordum. Çünkü kuralsızlık disiplinsizliği, dolayısıyla kargaşayı, her kafadan başka ses çıkmasını ve sonunda başkaldırıcı doğurur, diye düşünülecektir.

Bütün tarihimizde bunun böyle olmadığını, hatta tam tersi olduğunu kanıtlayacak olaylar var. Çoğumuzun tanıdığı olduğumuz Cumhuriyet tarihimizin en kargaşalı, en başkaldırıcı yılları ne zamanlardır? 1970–1980 ve 1980–1990 yılları değil midir? Bu dönemler aynı zamanda sıkıyönetim baskılarıyla, ağır disiplin ve yasaklarla geçmiş dönemlerdir. Her zaman olduğu gibi ağır kurallar kuralsızlığı, disiplin baskısı disiplinsizliği, otoriter yönetim kargaşayı ve başkaldırıcı, kısacası toplumsal baskının etkisi toplumda ve bireyde aynı oranda tepki doğurmuştur.

Çocuklara kural koymanın ve bu kuralları uygulamanın yanlışlığını daha 11 yaşımdan başlayarak kendi çocukluğumda öğrenmeye başladım. Ama bu eğitim yanlışlığını bana asıl oğlum Ali Nesin öğretmişti. Her çocukta aynı şey olduğunu söyleyemem, ama Ali’de, benim de çocukluğumda olduğu gibi kurallı eğitim ve öğretime karşı bir tepki, bir başkaldırı duygusu vardı. En sevmediği, en başkaldırdığı, beden eğitimi öğretmenleriyle tarih öğretmeni bir kadındı. Beden eğitimi öğretmeni sözde disiplin kurmak için bedeninin kaba kuvvetini kurmak istiyordu. Ali’deki bu otoriteye, disipline ve en çok da kurallara karşı gelme duygusunu İsviçre’nin Lausanne kentinde lise öğrenimi sırasında gördüm. Derslerde hocalarıyla anlaşıyor, çok iyi geçiniyor, ama yöneticilerle arası hiç de iyi değildi. Çünkü yöneticiler okulun kurallarını uyguluyorlardı. Burası bir yatılı okuldu, okulun kuralına göre her öğrenci belli saatte yatacak, belli saatte uyuyacak, belli saatte uyanacak, tuvalete gidecek, yıkanacak, kahvaltı edecek, belli saatte ders çalışacak... Hepsi belli saatte... Niçin bu çocukların

*Bitmemiştir ve Aziz Nesin tarafından gözden geçirilmemiştir. Oğlu Ali Nesin tarafından ölümünden sonra dosyaları arasında bulunmuştur.

belli saatlere kurulu vidaları, dişlileri, milleri yoktu? Bunlar insan değil robottular ve mükemmel birer robot olarak yetişeceklerdi.

Ali ençok gece odasında ışığını söndürmediği, gece geç saatlere dek kitap okuduğu yada ders çalıştığı için cezalandırılıyordu. Babası olarak yöneticilerden bana sıklık oğlumdan yakınan uyarı mektupları, disiplinsizliğini gösteren karneler geliyordu. Aziz Nesin – Ali Nesin Mektuplaşmaları adlı kitapta, Lausanne'daki lisenin yönetmenlerinden birine verdiğim – vermek zorunda kaldığım – kaba bir yanıt vardı.

Ali, Lausanne'a gitmeden önce evimizdeyken de böyleydi. Gecenin geç saatlerinde çalışma odamdan çıkınca, onun odasının kapı aralığından ışığının yandığını görürdüm. Kapıyı açıp bakardım. Ya bir kitap okuyor, ya ders çalışıyor. Hiçbir zaman ona, "bu saatte kitap okunur mu hiç... Hadi, yat artık" demedim. Ya açtığım kapısını gülümseyerek kapatıp odama gitmişimdir yada "sabah okuluna geç kalmaz mısın?" demişimdir. Bu söz bile gereksizdir. Okula geç kalıp kalmayacağını, okula kendi gideceğine göre, o benden iyi bilirdi.

İnsanın alışkanlıklarının birikimi yada toplamı olduğuna kesinkes inanıyorum. Bir çocuğu iyi ve doğru şeylere alıştırmazsak, öyle bir çocuk, büyüüp alışkanlıklarının birikimi olan bir insan olunca, nasıl iyi ve doğru bir insan olabilir? Bir çocuğun daha anne karnında başlanarak, bekleliğinde, okul öncesinde iyi ve doğru şeylere – iyi ve doğru olduğunu sandığımız şeylere – alıştırılmasından yanayım. Bunlar, örneğin gebe kadının içki, hatta cigara içmemesinden, babanın aile uyumuna her zamankinden daha çok özen göstermesinden başlayarak, çocuğun belli zamanlarda emzirilmesi, yedirilmesi, uyutulmasına dek sürer uzar. Çocuğun, kendimizce iyi ve doğru olduğuna inandığımız belli kurallar içinde yetişmesi gerekir. Bu çocuk, hepimizin bildiği gibi, 12 yaşından sonra, ortaokul ve lise ve üniversite öğrenciliği dönemlerinde aynı çocuk değildir. Çocuğun kundaklara, beşiklere, salıncaklara sığmama yaşı olduğu gibi, kurallara da sığmama yaşı vardır. Belli yaştan sonra hemen her çocukta ailenin, öğretmenlerin, eğitimcilerin, okulların koydukları ve uyguladıkları kurallara başkaldırma isteği başlar, hatta bu kuralları sevmez, beğenmez olur. Bu kuralları anababa baskısı, okul ve eğitim baskısı olarak görmeye başlar. Çocuk, bu kuraltanımsızlıkta haklı mıdır? Bu soruyu başka bir soruyla yanıtlayacağım: yetişkenler, büyükler, anababalar, öğretmenler ille de kuralları uygulamak için diretmekte haklı mıdır? Çocuklar da, büyükler de kendilerince haklıdır. Ama dünyayı büyükler yönettiğine, onların dediği olduğuna göre, onların koydukları kurallara uyulacaktır.

Benim çocukluğum ve gençliğim en sıkı kuralların uygulandığı asker okullarında geçti. Üstelik ben bu kurallardan öylesine memnundum ki, o yaşımdayken ilerde kendi çocuklarımı da böyle, hatta daha sıkı kurallar içinde yetiştirmeyi tasarlıyordum. Sabah saat 6'da kalk borusuyla uyanacaksın. Saat 7'ye dek yıkanıp giyineceksin. Saat 8'de kahvaltı etmiş olacaksın. Ders zili çaldı. Bir saat derslikte ders çalışacaksın. Hadi onbeş dakika için derslikten çık, çış edebilirsin, etmeyebilirsin de... Haydi ders zili çaldı. Saat 12'de yemek zili... Dinle, yatborusu çaldı. Saat 21'de yatağında olmalısın ve uyumalısın.

Kuralların en yumuşağı bile bir baskı ögesi taşır. Çünkü kurallar baskı için yapılmıştır. Kurallara uyarsanız baskıya uğramazsınız gibi, daha genel bir baskı vardır.

Ben bu kurallı baskılara, hiç yakınmasız, hatta onları doğru ve yerinde bularak uydum. Ama o uyamayanlar? Şimdi o günleri daha dinginlikle düşünebiliyorum. Aramızdaki en zeki, en yaratıcı, en akıllı arkadaşlarımızın kurallara uyamadıkları, başkaldırdıkları için yaşamları kaydı.

Çocukluğumuzda başlayan kurallar, bütün yaşamımız boyunca sürüyor: ailede, okulda, işte, kıslada, resmi dairede, işyerinde, fabrikada, her yerde... Çocukluğumuzdaki bu kurallar, sonradan yasa maddeleri olarak karşımıza çıkıyor.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hükümetleri 50 yaşına dek yurtdışına çıkmamı, hiçbir yasal ve mantıklı nedeni de olmadan, yasakladıkları için, 50 yaşımdan sonra Avrupa ülkelerini gezip görebildiğimden, çocukların kurallara başkaldırısı konusunda önemli bir gözlemim oldu. Avrupa'nın birçok uygar ülkesinde kimi lise çıkışlı gençlerin yüksek öğrenimlerini, anababalarının bulunduğu yerlerde değil de başka yerlerde yapmak istediklerini ve aydın anababaların da çocukların bu isteğine uyduklarını gözlemledim. Bu duruma Nesin Vakfı'nda da tanık oluyorum. Vakıf çocuklarım, liseyi bitirdikten sonra, yüksek öğrenimlerini bağımsız olarak sürdürmek istiyorlar. Bu yerinde bulduğum isteklerine uyarak, Nesin Vakfı'nın yüksek öğrenim öğrencileri için, Çatalca'daki Vakıf yapısından ayrı, İstanbul'da (Şişli) ve Ankara'da Nesin Vakfı için ev aldım. Bu evlerde tam değilse de oldukça bağımsız yaşayan çocuklarımın sorum duygularının arttığını, daha sorumlu davrandıklarını gördüm.